

tyistä. Silti on perusteltua tarkastella kertomusten aikalaisnäkökulmasta uskottavia ja siten tavalliseen elämään sopivia piirteitä ja siten hakea esiin lapsuuden arkisia kokemuksia. Kirjassa pidetään kiitettävästi ja kattavasti esillä tyttöjen ja poikien lapsuutta kaikkien aihepiirien käsitteilyssä.

Katajala-Peltomaa ja Vuolanto ovat onnistuneet kirjoittamaan sujuvasti etenevän tietokirjan, jossa he tarkastelevat erityisen ansiokkaasti lasten ja perheenjäsenten välisiä monisyisiä suhteita sekä uskonnon merkitystä lasten elämässä. Teoksen voi arvioida sopivan monenlaiseen käyttöön. *Lapsuus ja arki antiikissa ja keskiajalla* valottaa lasten historiaa helposti lähestyttävällä tavalla ja se sopii hyvin oppimateriaaliksi ammattikorkeakouluihin ja yliopistoon. Myös käytännön työtä lasten parissa se voi syventää antamalla kuvan lasten maailmasta menneisytydessä ja sen erilaisuudesta suhteessa lapsuuteen nykymaailmassa.

ULLA TERVAHAUTA
TEOL. TRI, HELSINKI

**ELISA AALTOLA (TOIM.)
Johdatus eläinfilosofiaan.
Helsinki: Gaudeamus 2013.
320 s.**

Elisa Aaltolan teos *Johdatus eläinfilosofiaan* lähestyy eläinten ja ihmisten välisen dualismin tuottamaa ongelmaa akateemisen filosofian näkökulmasta, jolloin pohdinnan kohteeksi otetaan ihmisen ja eläimen koko monisyinen suhde. Kokoelman teksteissä tämä pohdinta kumpuaa epäoikeudenmukaisuuden ja vääryyden kokemuksista, joiden katsotaan kohdistuvan eläimiin.

Aaltola on aiemminkin antanut tärkeän panoksen suomenkieliselle eläinfilosofiselle keskustelulle te-

oksellaan *Eläinten moraalinen arvo*. Hän on osallistunut aktiivisesti myös kansainväliseen keskusteluun. Nyt julkaistu *Johdatus eläinfilosofiaan* sopii luettavaksi kaikille aiheesta kiinnostuneille, vaikka sisältääkin akateemisesti painavia puheenvuoroja. Teos koostuu kahdestatoista artikkelista, joissa lähestytään eläinfilosofian aihepiiriä hieman eri näkökulmista. Aaltola on ryhmitellyt artikkelit teeman perusteella viiteen eri osioon, ja kirjoittanut teokselle johdannon sekä yhteenvedon. Lisäksi joka osiolla on kirjoitettu lyhyt johdanto. Artikkelit on suomentanut Johanna Koskinen.

Kirjan ensimmäisen osan aiheena on eläinten mieli. Siihen on valittu eläinten kärsimyksen tieteellistä perustaa arvioiva Marion Stamp Dawkinsin artikkeli sekä Bernard E. Rollin artikkeli tieteellisestä ideologiasta ja anekdoottien asemasta eläintutkimuksessa. Erityisesti Rollinin artikkeli on hyvä valinta, sillä se tuo esiin tieteellisessä keskustelussa esiintyneen kielteisen ja skeptisen asenteen eläinten pitämiseen tuntevina ja tietoisina olentoina. Tämä ristiriita tieteellisen diskurssin ja maalaisjärjen välillä on Rollinin mukaan vaikeuttanut eläinten mielen ottamista vakavasti 1900-luvun alkupuolen akateemisissa keskusteluissa.

Toinen osa käsittelee analyttistä eläinetiikkaa. Sitä on valittu edustamaan eläinfilosofian vakiintuneet nimet Peter Singer ja Tom Regan. Singer ammentaa kuuluisasti Jeremy Benthamin utilitaristisesta etiikasta, jossa kyky kärsiä on olennaisin ominaisuus pohdittaessa sitä, kenen intressit tulisi ottaa huomioon. Tom Reganin lähtökohtana on, että myös eläimet ovat oman elämänsä subjekteja, tietoisia olentoja, joilla on itseisarvo. Kummankin eläinfilosofian grand old manin artikkelit ovat edustavia läpileikkauksia heidän eläinetiikkansa perusteista. Ne ovat ehdotonta luettavaa modernin eläinoikeusteorian ensimmäisistä kirjoituksista kiinnostuneille. Sin-

ger ja Regan kirjoittivat pääteoksensa 1970–80-luvuilla. Tuoreemman tuulahduksen analyttisestä eläinfilosofiasta tarjoavat Martha Nussbaum ja Gary Francione. Nussbaum tunnetaan paremmin kehitysvammaisten, naisten ja köyhien maiden asukkaiden oikeuksia käsittelevistä teoksistaan. Hän on kuitenkin soveltanut toimintavalmiuden teoriaansa ansiokkaasti myös eläinten kohteluun. Teoria keskittyy eläinten arvokkuuden tunnistamiseen ja kukoistamisen edellytyksiin.

Gary Francione kritisoii eläinsuojelullisia näkemyksiä, joissa ei kyseenalaisteta eläimen asemaa ihmisen omaisuutena. Hänen mukaansa periaatteet, joiden mukaan eläimille ei saa tuottaa ”tarpeeton” kärsimystä ovat lähtökohtaisesti jo eläinten etujen vastaisia, koska ihminen saa määritellä kärsimyksen aiheuttamisen tarpeellisuuden omien tarkoituseriensä mukaisesti. Esimerkiksi eläintuotannon aiheuttama kärsimys voidaan perustella ihmisten triviaaleimmillakin tarpeilla, kuten pihvin syömisestä saatavalla nautinnolla. Francione puolustaa sellaisia eläinten oikeuksia, joissa eläimillä on oikeus siihen, että niitä ei käytetä ihmisten tarkoituserien täyttämiseen, vaan ne saavat elää itseisarvoista elämää.

Kolmas osa on otsikoitu ”Eläinfilosofian toinen sukupolvi”. Koska teoksen yksittäisistä artikkelevalinnoista kritiikkiä ansaitsee eniten eläinfilosofian toista sukupuolta edustamaan valitun Matthew Calarcon artikkeli ”Derrida: Eläimen kiihkö”. Artikkelit käsittelee Derridan eläinkäsitystä, mutta otetta ei ole valittu Derridan omasta tuotannosta vaan Calarcon tekstistä, joka edustaa vahvasti tulkittua näkemystä Derridan eläinkäsityksestä. Calarcon tekstistä saa sen kuvan, että Derrida olisi ollut vahvakin eläinten oikeuksien puolustaja tai että ”eläimyys” olisi ollut hänen tuotannossaan hyvin tärkeällä sijalla. Nämä väitteet ovat kiistanalaisia. Vaihtoehtona Calarcon artikkelille olisi voi-

nut olla esimerkiksi Derridan eläin-käsitystä kattavammin esittelevä Susanna Lindbergin artikkeli ”Derrida eläinten jäljillä”, joka on julkaistu *Tiede & edistys* -lehdessä (2/2005).

Neljännessä luvussa Aaltola on valinnut poliittisesta eläinfilosofias-ta esimerkiksi ekofeminismin, jota edustavat yhteistyötä tehneet Josephine Donovan ja Carol Adams. Ekofeminismi yhdistää naisten ja luonnon – tässä tapauksessa naisten ja eläinten – kaltoin kohtelun toisiinsa ja pyrkii osoittamaan kum-mankin taustalla vaikuttavat saman-laiset rakenteet. Molemmat artikke-lit ovat hyviä valintoja ja varmasti alan klassikoita. Donovan ja Adams tosin luonnehtisivat itseään varmas-ti ensisijaisemmin feministisen hoi-vaetiikan edustajiksi kuin ekofemi-nisteiksi. Toimittamassaan teoksessa *The Feminist Care Tradition in Animal Ethics* Donovan ja Adams esittä-vät hoivaetiikan lähtökohdaksi sen, että eläimet ovat yksilöitä, joilla on tunteet ja jotka ovat kykeneviä il-maisemaan niitä. Tästä johtuen ihm-issillä on moraalisia velvollisuuksia niitä kohtaan. Hoivaetiikan keskiös-sä ovat siis tunteet, ja niiden hyväk-syminen nostetaan poliittiseen kes-kiöön. Hoivaetiikka ei ole apoliittista, vaikka sitä on tästä kritisoitu, vaan huomio kohdistetaan niihin poliitti-siin ja taloudellisiin rakenteisiin, jot-ka aiheuttavat kärsimystä.

Kirjan viidenteen osaan on val-littu ympäristöetiikkaa käsittelevä Dale Jamiesonin artikkeli ja Barba-ra Smutsin artikkeli, jossa hän kuvaa kohtaamisiaan villien paviaanien ja muiden eläinten kanssa. Erityises-ti Smutsin artikkeli on oivaltava val-linta kokoelmaan, sillä Smuts esit-tää siinä muista artikkeleista poik-keavan lähestymistavan eläinfiloso-fiaan. Hän ei pohdi oikeuksia teo-reettisesta näkökulmasta, vaan hän näyttää millaista on kohdata eläin-tasavertaisena olentona, ikään kuin ihmis–eläin-dualismin tuolla puo-len. Smutsille jokainen eläin on perso-ona omine luonteenpiirteineen, siinä missä ihminenkin.

Filosofinen keskustelu aiheesta on käynyt vilkkaana erityisesti vii-me vuosikymmeninä. Jos modernin eläinfilosofian lähtölaukauksena pi-detään Peter Singerin kirjoittamaa teosta *Animal Liberation* (1975), on alan kaanon ehtinyt jo suurimmaksi osaksi muodostua sen lähes 40-vuo-tisen historian aikana. Tästä kertovat päällekkäisyydet, jotka leimaavat tä-tä kokoelmaa ja esimerkiksi Martha Nussbaumin ja Cass R. Sunsteinin toimittamaa nykyisen eläinetiikan suuntauksia käsittelevää teosta *Animal Rights: Current Debates and New Directions*.

Teoksesta aiemminkin esitet-ty kritiikin aihe on valittujen kirjoit-tajien yksimielisyys siitä, että eläin-ten asemaa yhteiskunnassa on pa-rannettava. Toisaalta radikaalimman eläinten oikeuksien puolustamisen ja kevyemmän eläinsuojelun väliin mahtuu kyllä monenlaista keskuste-lua, ja valitut artikkelit keskustelevat myös keskenään. Ainakin Singer on saanut eläinfilosofiassa paljon kritiik-kiä osakseen. Tästä huolimatta ni-menomaan eläinfilosofiaksi katsot-tavia kriittisiä äänenpainoja on ole-massa, kuten Carl Cohenin ja Roger Scrutonin kirjoitukset. Konservatiivi Scruton esimerkiksi puolustaa avoi-mesti metsästyksen eettistä oikeu-tusta vedoten siihen, että luonto ei enää kykene pitämään huolta itses-tään vaan ihmisten tehtävänä on yl-läpitää luonnollista järjestystä verot-tamalla eläinkantoja. Muutoin niin luonto kuin yhteiskuntakin vajoaisi-vat kaaokseen.

Kriittisten äänenpainojen esil-le tuominen olisi antanut kokonais-valtaisemman kuvan eläinfilosofian kentästä, erityisesti koska kriitikot keskustelevat ainakin osittain sa-mojen eläinfilosofian klassisten teks-tien kanssa kuin mitä tähänkin ko-koelmaan on valittu. Aaltola perus-telee rajausta sillä, että tarkoitukse-na ei ole kysyä, onko eläinfilosofiale tarvetta vaan osoittaa, mitä eläinfi-losofiassa on sanottu. Kysymys on-kin käsitteen määrittelystä: tarkoi-tetaanko eläinfilosofialla filosofi-

aa, jossa tarkastellaan eläimiä tutki-muskohteina vai halutaanko se raja-ta keskusteluun, jossa tarkastellaan eläimiä itsessään arvokkaina tutki-muskohteina?

Itse olisin kaivannut kokoel-maan otetta jonkun antiikin filoso-fin tai kenties 1800-luvulla kirjoit-taneen eläinkokeiden vastustajan kirjoituksesta. Valinta olisi ilmentä-nyt käytännössä sitä, että eläinfilo-sofia ei ole ainoastaan 1900-luvun lopun tuote, vaan samoja kysymyk-siä on pohdittu niin kauan kuin filo-sofiaa voidaan sanoa olleen olemas-sa. Nyt Aaltola tyytyy vain mainitse-maan antiikin filosofit kirjan johdan-nossa. Myös johdattava osio poliit-tisesta eläinfilosofiasta jää ohueksi. Siinä olisi suonut mainittavan mui-denkin eläinfilosofian suuntausten poliittisista implikaatioista. Lähes kaikki eläimiä puolustava eläinfilo-sofia on poliittista vaatimuksessaan eläinkokeiden ja lihansyönnin lo-pettamisesta tai ainakin niiden voi-makkaasta vähentämisestä. Muutos yhteiskunnan tavassa katsoa eläi-miä on vahvasti sisäänrakennettuna niin analyttisessä kuin feministis-esäkin eläinfilosofiassa, puhumatta-kaan esimerkiksi marxilaisesta eläin-filosofiasta, jossa se kulkee käsi kä-dessä koko yhteiskunnallisen muu-toksen kanssa.

Muutamista puutteistaan huo-limatta Aaltolan *Johdatus Eläinfilo-sofiaan* onnistuu erinomaisesti teh-tävässään johdattaa lukija eläinfilo-sofian keskeisiin kysymyksenasette-luihin. Teos tuo esille eläinfilosofian kentän laajuuden ja antaa lukijalle eväitä jatkaa syvempää tutustumis-ta alaan.

NOORA VIRJAMO
TEOL. MAIST., HELSINKI